

BOZP v malých a stredných podnikoch v kontexte politiky EÚ a SR

RNDR. Miroslava Kordošová, PhD.

**Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava,
12.4.2017, hotel Avance, Bratislava**

Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava

- § Príspevková, vedeckovýskumná inštitúcia v rezorte MPSVaR SR
- § Prioritnou náplňou činnosti IVPR je výskumná činnosť. Ide o aplikovaný sociálny výskum v oblasti:
 - § politiky trhu práce a zamestnanosti, zamestnaneckých vzťahov, pracovno-právnych vzťahov
 - rodiny, detí, sociálnych vecí, rómskej problematiky,
 - pracovných podmienok, pracovnoprávnych vzťahov,
 - BOZP a jej aspektov (spoločenské, ekonomické, technické, vzdelávacie, faktorov pracovného prostredia a iné)
- § Prierezovo cez všetky oblasti rodová rovnosť a rovnosť príležitostí, prevencia násilia a Linka pre týrané ženy,
- § Spolupráca s Eurofound v Dubline
- § Horizontálnou prioritou je uplatňovanie rodovej dimenzie v aplikovanom sociálnom výskume.

- § Kontakt: www.ivpr.gov.sk

Malé a stredné podniky Ma SP- hnacia sila hospodárstva SR a EÚ

- § **Malé a stredné podniky (MSP) sa považujú za kľúčové hnacie motory hospodárskeho rastu, inovácie, zamestnanosti a sociálnej integrácie a predstavujú hlavnú oporu ekonomiky EÚ.**
- § **Mikropodniky, malé a stredné podniky (MSP) tvoria 99 % všetkých podnikov v EÚ. Zabezpečujú dve tretiny pracovných miest v súkromnom sektore a prispievajú viac ako polovicou k celkovej pridanej hodnote vytvorenej podnikmi v EÚ. Deväť z desiatich MSP sú v skutočnosti mikropodniky s menej ako desiatimi zamestnancami.**
- § **Existuje približne 21 miliónov MSP, ktoré zamestnávajú asi 33 miliónov ľudí a predstavujú významný zdroj podnikateľského ducha a inovácií, čo má zásadný význam pre konkurencieschopnosť podnikov z EÚ.**
- § **Malé a stredné podniky zamestnávajú v celej EÚ priemerne 4,22 osôb, preto sa prevažná časť (92,4 %) podnikov v EÚ klasifikuje ako mikropodniky. Tieto mikropodniky predstavujú 67,4 % všetkých pracovných miest v Európe, takže ich význam pre európske hospodárstvo je obrovský.**

Malé a stredné podniky Ma SP- hnacia sila hospodárstva SR a EÚ

- § **Malé a stredné podniky tvoria tri kategórie – mikropodniky, malé podniky a stredné podniky.**
- § **V odporúčaní Komisie 2003/361/ES zo 6. mája 2003 sú vymedzené takto:**
- § **Stredný podnik zamestnáva menej ako 250 osôb a má buď ročný obrat nepresahujúci 50 mil. EUR, alebo ročnú bilančnú sumu neprevyšujúcu 43 mil. EUR.**
- § **Malý podnik zamestnáva menej ako 50 osôb a ročný obrat alebo celková bilančná suma nepresahuje 10 mil. EUR.**
- § **Mikropodnik zamestnáva menej ako 10 osôb a ročný obrat alebo celková bilančná suma nepresahuje 2 mil. EUR.**

- § **Malé a stredné podniky tvoria 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov, poskytujú v podnikovej ekonomike pracovné príležitosti takmer trom štvrtinám (73,6 %) aktívnej pracovnej sily a podieľajú sa viac ako polovicou (52,8 %) na tvorbe pridanej hodnoty. Takmer 97 % malých a stredných podnikov tvoria mikropodniky zamestnávajúce menej ako 10 zamestnancov. Viac ako tri štvrtiny malých a stredných podnikov je aktívnych v odvetviach ako obchodné služby, obchod, stavebníctvo a priemysel.**
- § **Podľa údajov Štatistického úradu SR bolo v roku 2015 na Slovensku evidovaných 531 729 aktívnych podnikateľských subjektov, z toho 531 063 malých a stredných podnikov.**
- § **Z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov bolo 96,9 % mikropodnikov (515 236), 2,4 % (12 984) malých podnikov a 0,5 % (2 843) stredných podnikov. Podiel veľkých podnikov predstavoval 0,1 % (666).**

- § V malých a mikropodnikoch sa presadzovanie systémov BOZP uskutočňuje pomerne náročnejšie ako v stredných a veľkých podnikoch.
- § Prieskumy a štatistiky poukazujú na fakt, že zamestnanci menších podnikov sú vystavení väčším rizikám než zamestnanci väčších podnikov a že menšie podniky majú väčšie problémy pri kontrolovaní rizík.
- § V rôznych štúdiách vrátane európskeho prieskumu podnikov o nových a vznikajúcich rizikách (ESENER) agentúry EU-OSHA sa ukazuje, že problémy so zvládaním BOZP sú významné najmä vtedy, keď sa podniky stanú menšími.
- § Pomerne slabé riadenie BOZP možno pripísať špecifickým charakteristikám typickým pre malé podniky, ako sú:
 - § štrukturálne a organizačné znaky práce a zamestnávania,
 - § ekonomická pozícia a obchodné vzťahy,
 - § obchodná diverzita a flexibilita,
 - § vzdialenosť od regulačného dosahu, postoje a kompetencie vlastníkov a zamestnancov v takýchto malých podnikoch alebo ich krátka životnosť.
- § Tieto vlastnosti komplikujú mikropodnikom a malým podnikom vytvorenie a udržanie bezpečného a zdravého pracovného prostredia.

Faktory riadenia BOZP

- § Medzi niektoré ďalšie faktory, ktoré majú vplyv na riadenie BOZP v týchto podnikoch v porovnaní s väčšími, patria:
- § Ťažkosti pri regulovaní, keďže sú obvykle heterogénne, geograficky roztrúsené, ako aj nedostatočne súdržná reprezentácia. Rozpočtové obmedzenia, čo znamená, že často je nedostatok prostriedkov na zavádzanie iniciatív a intervencií v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia, ako napr. platba za poradenstvo, informácie, nástroje a kontroly v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia.
- § Menej prostriedkov bráni zavádzaniu činností na prevenciu.
- § K dispozícii je menej času a energie na „nepodstatné“ úlohy, za ktoré sa riadenie bezpečnosti a ochrany zdravia niekedy považujú. Dobrá BOZP sa nepovažuje za prioritu.
- § Hodnotenia rizík môžu byť nákladné a nejasné na vyhotovenie, najmä ak má podnik nedostatok prostriedkov alebo odborných znalostí na ich účinné vykonanie.
- § Pre organizácie propagujúce alebo presadzujúce dobrú bezpečnosť a ochranu zdravia na pracovisku môže byť problematické priamo sa dostať k mikropodnikom a malým podnikom.

Bezpečnosť práce platí aj pre malé a mikropodniky

- § V praxi sa často možno stretnúť s otázkami: „**My sme malý podnik, malá firma, máme len 9 zamestnancov, sú len na dohodu a kratší úväzok. Platia aj pre nás nejaké povinnosti v oblasti BOZP?**“
- § BOZP platí pre všetkých. Nerozlišuje sa, či má zamestnávateľ jedného alebo viacerých zamestnancov, ani v akej oblasti firma podniká. Záleží samozrejme na type a množstve rizík, či majú vo firme hlučné prevádzky, či skladujú nebezpečné chemické látky alebo majú tzv. horúce prevádzky.
- § Niektorým malým firmám sa zdá plnenie úloh v oblasti BOZP veľmi finančne nákladné a mnohokrát aj zbytočné, alebo si svoje povinnosti neplnia z dôvodov zložitej legislatívy.
- § Všeobecne možno konštatovať u zamestnávateľov v malých podnikoch nízku mieru informovanosti o požiadavkách v oblasti BOZP a predovšetkým v mikropodnikoch aj nízku mieru ochoty zaoberať sa touto problematikou.
- § V zásade majú vedomosť o existencii zákona o BOZP, ich úroveň znalostí konkrétnych požiadaviek zákona, resp. ďalších predpisov, vrátane vykonávajúcich predpisov je však malá.
- § V podstate uznávajú potrebu zaistiť BOZP svojich zamestnancov, dôležitejšie sú však pre nich problémy spojené so zabezpečením chodu svojej prevádzky a uprednostňujú ich riešenie, čím sa oblasť BOZP dostáva až na okraj ich záujmu.
- § Termín „posudzovanie rizík“ im znie príliš teoreticky a na jeho vykonanie nemajú dostatok časovej a personálnej kapacity a ani finančné zdroje. Podľa ich názoru je to komplikovaný proces a navyše zbytočný, nakoľko riziko je u nich malé. Navrhujú požiadavky stanovené v predpisoch diferencovať podľa veľkosti podniku a odvetvia ekonomickej činnosti, zjednodušovať ich a sprehľadniť.

Nástroje EU OSHA a EÚ

- § MSP majú k dispozícii celý rad nástrojov a zdrojov, aby mohli tieto prekážky prekonať.
- § Interaktívny Online nástroj na hodnotenie rizík (OiRA), ktorý vyvinula agentúra EU-OSHA, sa zameriava konkrétne na MaSP, je bezplatne dostupný online, ľahko sa používa a používateľom poskytuje návod na hodnotenie rizík v jednotlivých krokoch. Softvér OiRA pomáha odvetvovým sociálnym partnerom (organizáciám zamestnávateľov a zamestnancov) a vnútroštátnym orgánom (ministerstvám, inšpektorátom práce, inštitúciám pre BOZP atď.) vyvíjať odvetvové nástroje na hodnotenie rizika zamerané na malé podniky.
- § Viac na : <https://osha.europa.eu/sk/tools-and-publications/oira>
- § Celkovo je dostupných **99 nástrojov** (a ďalšie sa pripravujú) pre 16 krajín alebo na úrovni EÚ, ktoré zahŕňajú rozmanité odvetvia.
- § Navyše elektronické príručky vytvorené v rámci kampaní Zdravé pracoviská bez stresu a Zdravé pracoviská pre všetky vekové kategórie poskytujú veľké množstvo informácií a rád z oblasti BOZP určené práve pre Ma SP.

Viac na :

- § <https://osha.europa.eu/sk/tools-and-publications/e-guide-all-ages>,
- § <https://osha.europa.eu/sk/tools-and-publications/e-guide-managing-stress-and-psycho-social-risks>,
- § <https://osha.europa.eu/sk/tools-and-publications/napo-safety-smil>

Nástroje EÚ a SR

§ **Zdravie a bezpečnosť pri práci: nový strategický rámec EÚ na roky 2014 – 2020:**

§ **Výzva:**

§ zlepšiť vykonávanie existujúcich ustanovení o bezpečnosti a ochrane zdravia na pracovisku najmä posilnením kapacity mikropodnikov a malých podnikov pri zavádzaní účinných a efektívnych opatrení na predchádzanie rizikám,

§ **Opatrenie:**

§ Poskytovať praktickú podporu malým podnikom a mikropodnikom, aby mohli lepšie plniť bezpečnostné a zdravotné predpisy. Súčasťou podpory pre podniky by bola technická pomoc a praktické nástroje, ako napríklad online interaktívny nástroj (OiRA) , webová platforma poskytujúca sektorové nástroje na posúdenie rizika.

§ **Stratégia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike na roky 2016 až 2020 a program jej realizácie:**

§ vydávať informačné materiály o BOZP pre začínajúcich podnikateľov a dať ich verejnosti k dispozícii na príslušných úradoch tak, aby podnikatelia už na začiatku podnikania mali informácie o základných povinnostiach v oblasti BOZP.

§ Súťaž: Bezpečný podnik (MPSVR SR a NIP), Zdravá firma roka (poisťovňa Union), cena Via Bona- zodpovedné podnikanie a iné...

Opatrenia a úlohy zamestnávateľov v oblasti BOZP v malých a mikropodnikoch

- § **Zamestnávateľa by mali vo svojich podnikoch a firmách najmä:**
- § **Zvyšovať** povedomie o BOZP a zlepšovať pozitívne postoje k BOZP u zamestnávateľov, zamestnancov a samostatne podnikajúcich fyzických osôb,
 - ∅ aby si uvedomovali hodnotu života a zdravia,
 - ∅ rešpektovali svoju zodpovednosť za ochranu svojho života a zdravia i života a zdravia svojich spolupracovníkov, ktorá je neoddeliteľnou osobnou zodpovednosťou každého zamestnanca, najmä vedúceho zamestnanca, ktorú nemožno preniesť (delegovať) na nikoho iného,
 - ∅ aby poznali vplyv pracovných podmienok na ekonomiku zamestnávateľa a spoločnosti.
- § **Zlepšovať** predpoklady na vyhovujúce ergonomické riešenie pracovísk a presadzovať ich praktické uplatňovanie v záujme zlepšovania BOZP.
- § **Výrazne zlepšiť** organizáciu práce s dôrazom na prípravu výkonu práce, keďže pracovné úrazy, choroby z povolania a nevhodné pracovné podmienky sú v podstatnej miere dôsledkom nesprávnej organizácie práce.
- § **Vykonávať organizačné opatrenia**, napr. vykonávanie analýzy rizík, resp. prehodnotenie existujúceho systému riadenia rizík, skvalitnenie preventívnej kontroly a údržby zariadení a objektov, uplatňovanie kvalifikačných požiadaviek na zamestnancov, zvýšenie počtu zamestnancov v sledovanej činnosti, úprava režimu práce a odpočinku, zavedenie bezpečnostných prestávok, prehlásenie kontroly dodržiavania bezpečnostných požiadaviek a iné.

Opatrenia a úlohy zamestnávateľov v oblasti BOZP v malých a mikropodnikoch

- § **Systematicky monitorovať a riadiť kvalitu pracovných podmienok**, stavu BOZP vrátane bezpečnosti technických zariadení, pracovného prostredia a pracovných postupov.
- § **Plánovať a realizovať primerané sociálne podmienky**, napr. vytváranie podmienok pre sociálnu pohodu, skvalitňovanie sociálnych vzťahov, odstraňovanie stresu, mobbingu a iné.
- § **Dôsledne uplatňovať materiálno-technické a technologické opatrenia**, napr. rekonštrukcie zariadení, úpravu technologického postupu, pravidelnú technickú diagnostiku, nahrádzanie fyzicky namáhaných prác technickými prostriedkami, nahrádzanie škodlivých látok neškodnými, zvýšenie kvality osobných ochranných pracovných prostriedkov a iné.
- § **Venovať zvýšenú pozornosť ergonómii pracovného prostredia**, ide napríklad o kvalitné zobrazovacie jednotky, vhodné stoličky a pracovné stoly, ako i osvetlenie kancelárskych priestorov, zariadenia strojov a prístrojov, vybavenie laboratórií a pod.
- § **Vykonávať zdravotno-hygienické opatrenia**, napr. preverovanie psychofyzickej a zdravotnej spôsobilosti na prácu, pravidelné preventívne lekárske prehliadky vo vzťahu k práci, meranie škodlivín, poskytovanie ochranných nápojov, zlepšenie ukazovateľov pracovného prostredia – osvetlenie, prúdenie vzduchu, teplota a iné.
- § **Dôsledne realizovať výchovno-vzdelávacie a informačné opatrenia**, napr. vstupné a opakované školenia, inštruktáž na pracovnom mieste, nácvik modelových situácií, preverovanie vedomostí, informácie o pracovných rizikách a ochrane pred nimi, zamestnanecké konzultácie a iné.
- § **Aktivizovať činnosť komisie pre BOZP** a spoluprácu so zástupcami zamestnancov pre BOZP,
- § **Využívať služby** pracovnej zdravotnej služby a preventívnych lekárskeho prehliadok vo vzťahu k práci.
- § **Tieto opatrenia je možné uskutočňovať aj v malých a mikropodnikoch samozrejme s prihliadnutím na podmienky toho ktorého podniku.**

§ Výstup z VÚ : Vypracovanie praktickej príručky pre malé podniky a mikropodniky: "Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v malých podnikoch a mikropodnikoch"

§ Ďakujem za pozornosť!

§ miroslava.kordosova@ivpr.gov.sk

§ www.ivpr.gov.sk